

Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary

Yarchei Kallah

**Inyanei Eretz Yisrael at this Crucial
Moment in History,
Shemittah and Har HaBayit,
Conflict and Community**

*Buying Land in Israel During
Shemittah: Rare Opportunity or
Savvy Fundraising?
Understanding Shemittah
Principles*

This shiur is dedicated by
Avi and Rivka Federgrun



Rabbi Yaakov Neuburger
December 25, 2014 • ג' טבת תשע"ה

[א] מתי כדי לחדש חומרא

(1) שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קפא : ואמנם אע"ג שהגיע האתרוג להאיכות שאיננו בוסר, מ"מ עדיין אין שם פרי עליו [עד] שיהיה גדול בכמות כשיעור זית למר וביצה למר, והיינו לפי ערך אתרוג שנגמר בתכלית גידולו, הבינוני ראוי להקרא בשם פרי לכשיהיה כביצה, אבל פחות מזה אפילו איננו בוסר באיכות מ"מ איננו פרי בכמות ומיושב דברי סמ"ג לפע"ד:

וא"כ לעניינינו ראוי לומר כי הכל לפי הזמן, אם נשתנו הביצים גם האתרוגים נשתנו, ולפי תכלית גמר גידולי האתרוגים שבזמנינו ככה יהי' שליש או חצי גמרם שראוי להקרא פרי לענין הכמות כשיהיה כביצה שבזמנינו, וכך יפה לנו שלא להבעית את ישראל בחדשות שלא שערו אבותינו, ומלתי כבר אמורה החדש אסור מן התורה בכל מקום:

[ב] מתי אפשר להביא עצמו לחיוב

(2) רמב"ם הלכות ציצית פרק ג הלכה יא אע"פ שאין אדם מחוייב לקנות לו ס טלית ולהתעטף בה כדי שיעשה בה ציצית אין ראוי לאדם חסיד שיפטור עצמו ממצוה זו, אלא לעולם ישתדל להיות עטוף בכסות המחוייבת ע בציצית כדי שיקיים מצוה זו, ובשעת התפלה צריך להזהר ביותר, פ גנאי גדול הוא לתלמידי חכמים שיתפללו והם אינם עטופים.

(3) הגהות מיימוניות הלכות ציצית פרק ג הלכה יא [ס] וההיא עובדא דמלאכא אשכחיה לרב קטינא כו' משמע שבית דין של מעלה מענישים כדא"ל בעידן ריתחא ענשינא, פרי"י דהיינו דוקא בימיהם שהיו רגילים במלבושים ארבע כנפות אף בלא מצוה ולפיכך היו ראויין ליענש אבל אין אנו רגילין בכך אא"כ ילבש אדם למצות:

(4) שולחן ערוך אורח חיים סימן כד סעיף א אם אין אדם לובש טלית בת ארבע כנפות, אינו חייב בציצית. וטוב ונכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום, (א) כדי שיזכור המצוה בכל רגע. וע"כ יש בו חמשה קשרים, כנגד ה' חומשי תורה, וארבע כנפים, שבכל צד שיפנה יזכור. ונכון ללבושו (ב) על המלבושים. לפחות יזהר שיהיה לבוש ציצית (ג) בשעת התפלה.

(5) ביאור הלכה סימן קכח אינם רוצים לעלות לדוכן - עיין במ"ב שכתב כגון מפני חולשא דאל"ה בודאי לא שפיר למעבד הכי שיבטל מ"ע בחנם והרי זה דומה לשאר מ"ע התלוי במעשה כמו ציצית דלאו חובת גברא הוא אלא חובת מנא ואפ"ה צריך לעשות בגד של ד"כ ולתלות בה ציצית וענשי נמי עלה בעידן ריתחא (וכדאיתא במנחות ד"מ) [חמד משה] ובאמת גמרא מפורש הוא בקידושין ל"ג דאפילו הוא פוטר עצמו ממ"ע קודם דלימטי זמן חיובא אפ"ה נאמר ע"ז ויראת מאלהיך ע"ש:

[ג] גדר מצות שמטה

(6) רמב"ם הלכות שמטיה ויובל הקדמה הלכות שמטיה ויובל. יש בכללן שתיים ועשרים מצות, תשע מצות עשה, ושלוש עשרה מצות לא תעשה. וזהו פרטן: (א) שתשבות הארץ בשביעית ממלאכתה. (ב) שלא יעבוד עבודת הארץ בשנה זו. (ג) שלא יעבוד עבודת האילן בשנה זו. (ד) שלא

יקצור הספיח כדרך הקוצרים. (ה) שלא יבצור הנוזרים כדרך הנוצרים. (ו) שישמט מה שתוציא הארץ. (ז) שישמט כל הלואתו. (ח) שלא יגוש ולא יתבע הלוח.

(7) רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק א הלכה א מצות עשה לשבות מעבודת הארץ ועבודת האילן בשנה שביעית שנאמר ושבתה הארץ שבת ליי' ונאמר בחריש ובקציר תשבות, וכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור.

(8) אבן עזרא ויקרא פרק כה פסוק ב (ב) ושבתה הארץ שבת לה' מצוה על ישראלי שלא יעזוב גר לזרוע שנת השבת, כאשר לא נעזבנו לעשות מלאכה בשבת, כי הוא ברשותנו. וטעם שבת לה' כיום השבת. וסוד ימי עולם רמוז במקום הזה:

(9) מסכת עבודה זרה דף טו: ומנא תימרא דאמרין כי האי גוונא [רש"י: דהיכא דאיכא למיתלי במכירה דלפני עור תלינן לקולא] דתנן, בש"א: לא ימכור אדם פרה החורשת בשביעית, וב"ה מתירין, מפני שיכול לשוחטה. אמר רבה: מי דמי? התם אין אדם מצווה על שביתת בהמתו בשביעית, הכא אדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת! א"ל אביי: וכל היכא דאדם מצווה אסור? והרי שדה, דאדם מצווה על שביתת שדהו בשביעית, ותנן, בש"א: לא ימכור אדם שדה ניר בשביעית, וב"ה מתירין, מפני שיכול להובירה!

(10) מנחת חינוך מצוה קיב :

תוספות רי"ד מסכת עבודה זרה דף טו עמוד ב

אמר ליה אביי וכל היכא דמצווה אסור והרי שדה דאדם מצווה על שביתת שדהו בשביעית כו' עד כל היכא דאיכא למילתא תלינן ואע"ג דמצווה והיכא דליכא למילתא לא תלינן ואע"ג דאינו מצווה קשיא לי טובא ומי דמי ציווי דשביתת שדהו בשביעית וציווי דשביתת בהמתו בשבת ציווי דשביתת שדהו בשביעית אינו אלא שלא יעשה הוא מלאכה בשדהו אבל אם השכיר שדהו לחשוד על השביעית אינו עובר המשכיר ואין בו אלא משום ולפני עור לא תתן מכשול ולהשכיר שדהו לגוי בשביעית אין בו איסור תורה כלל דלא נצטוו ישראל על שביתת קרקע אלא שלא יעשו בהם מלאכה אבל שביתת בהמתו בשבת בין על ידו בין ע"י גוים אסור מן התורה דהכי קא מזהיר קרא למען ינוח שורך וחמורך כמוך חייב ליתן לו נייח שלא יעשה בהם מלאכה. אפילו על ידי גוים תדע דלא דמיא שביתה דשבת לשביתה דשביעית דהא שביתת כלי' בשבת שריא כדמוכח ביציאת השבת וה"נ אמרי' דאין אדם מצווה על שביתת כלים בשביעית ולא דמי להדדי דשביתת כלים דשבת דשריא הכי שריא להשכיר לגוים אבל לא שיעשה הוא בהם מלאכה אבל בשביעית שריא לגמרי שיעשה הוא בהם מלאכה בשביעית הה"נ שביתת קרקע דאסורה בשביעית אינה דומה לשביתת בהמה בשבת ששביתת בהמה הוא מצווה אפ"י ע"י אחרים ושביתת קרקע אינה אלא על ידו תדע דהכי הוא דהא שביתת שדה בשבת חמורה משביעית ואם השכיר שדהו לגוי ועשה בה מלאכה בשבת אינה עובר דדוקא בבעלי חיים אזהר רחמנא שינוחו בשבת ולא יעשו מלאכה אפילו על ידי גוים אבל כלים וקרקעות לא וכיון שנתברר ששביתת שדה בשביעית אינה אלא לעצמו אבל ע"י גוים שרי וע"י ישראל אינו אלא משום דלפני עור וגומר מש"ה כי איכא למיתלי תלינן אבל שביתת בהמתו בשבת דאפילו על ידי גוים עובר על דברי תורה יש לומר דאע"ג דאיכא למילתא לא תלינן והיכי מצי ר"ה למילף שריותא דשבת משריותא דשביעית ויש לומר דשביתת קרקע

הזהרנו בשביעית כדפירש המורה דנפקא לן משבת שבתון יהי' לארץ ואסור להשכיר שדהו לגוי בשביעית אבל בשבת לא הוזהרנו על שביתת קרקע ונראה לי דמאי דאמרי' לקמן איבעי להו שור של פטם מהו דההיא בעיא לא אתיא כרב הונא דהשתא ר"ה שרי פרה דמסתמא קיימא להכי ולהכי שור של פטם דסתמי' קאי לשחיטה לא כ"ש דשרי וכן מה דבעינן לקמן בהמה ע"מ לשחוט ושחט מהו כו' ההיא בעי' פליגא על רב הונא דהא רב הונא אפילו בסתמא שרי וכ"ש ע"מ לשחוט וטעמא דהנהו דפליגי עלי' דרב הונא דלא ילפא שריותא דשבת משריותא דשביעית יש לומר דרב הונא דיליף סבר לפני עור לא תתן מכשול איסור תורה היא. כי היכי דהתם תלינן ה"נ בשביתת בהמתו בשבת תלינן ומיהו ברייתא דתניא לקמן בהמה על מנת לשחוט ושחט דברי ר' יהודה ר"מ אומר אינו מוכר לו אלא שחוטה ההוא ודאי פליגי על רב הונא ויש לומר דלא שמיעא לי' דאי הוה שמיע לי' הוה הדר בי'. סברות אחרות ראיתי שמעמידים שתי הבעיות הללו אפילו אליבא דרב הונא ומפני שלא נראו לי לא כתבתים והנכון בעיני דפליגי כדפרישית: [מהדו"ק]